

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, LT-09310 Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijai
Ministrui Simonui Kairiui
El. paštas: simonas.kairys@lrkm.lt

2021-04-19 Nr. S21/04/177

DĖL VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ PROJEKTŲ KONKURSU VYKDYMO PROBLEMATIKOS

Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje yra nurodyta, kad Lietuvos Architektų Rūmų (toliau – **LAR**) steigimo tikslas – užtikrinti architektūrinės veiklos skaidrumą ir kokybę, rūpintis architektų atestavimo, kvalifikacijos pripažinimo, profesinės kvalifikacijos tobulinimo, profesinės etikos standartų laikymosi klausimais, vykdyti profesinės veiklos stebėseną, atstovauti architektams santykiuose su valstybės ir savivaldos institucijomis, kitais juridiniais ir fiziniais asmenimis nacionaliniu bei tarptautiniu lygiu, dalyvauti ekspertu teismuose ir kitose institucijose architektų profesinės veiklos klausimais, tenkinti ir ginti su architektūra susijusius viešuosius interesus, spręsti kitus susijusius klausimus. **Remiantis tuo, kas nurodyta, prašome atkreipti dėmesį į šiuo metu kylančias problemas vykdant viešuosius pirkimus ir skirti susitikimo laiką diskusijai.**

Viešai žinoma, paskutiniu metu iškilusi itin opi problema, kuri egzistuoja jau ilgą laiką, susijusi su projektavimo paslaugų pirkimu įvairiuose viešuosiuose pirkimuose (pvz.: Santariškių ligoninės statybos konkurse), kai nepaisant kultūrinės ir vizualinės miesto vystymosi raidos, kaip reikšmingiausias kriterijus iškeliamas tik paslaugų kaina.

Atsižvelgiant į tai, LAR aktyviai siekia tobulinti Viešųjų pirkimų įstatymą (toliau – VPI) (pvz.: 2021 m. kovo 4 d. LAR pirmininkas buvo susitikęs su Viešųjų pirkimų tarnybos vadovu, kad aptartų galimus VPI tobulinimo būdus) ir nori atkreipti viešojo sektoriaus dėmesį, kad perkant projektavimo paslaugas prioritetingas pirkimo procedūros turėtų būti:

- 1) projekto konkursas - kai reikia išsirinkti geriausią siūlomą idėją (planą, projektą) dėl teritorijų planavimo, architektūros ir pan.;
- 2) pirkimą vykdyti naudojant ekonominio naudingumo kriterijus – tačiau vykdant šį pirkimą būtina tinkamai formuluoti ekonominio naudingumo kriterijus, iškeliant kaip esminį kriterijų ne kainą, o architektūrinę idėją ir techninę/ekologinę potencialaus tiekėjo patirtį.

Nepaisant LAR pastangų, LAR nariai (LAR nariais yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai) nuolat susiduria su viešaisiais pirkimais, kai prioritetu ydingai iškeliamas kaina ir visiškai ignoruojama planuojamo pastato kultūrinė reikšmė.

2010 m. spalio 13 d. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu Nr. 1469 (2020 m. kovo 10 d. redakcija Nr. 208) patvirtinti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatai, kurių 8.4 p. nustatyta, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministerija yra atsakinga už valstybės politikos formavimą kultūrinės ir kūrybinės industrijos srityje ir organizuoja, koordinuoja bei kontroliuoja jos įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, LAR norėtų atkreipti Jūsų dėmesį į šiame rašte įvardinamas teisinio reguliavimo ir praktines problemas, nes jos egzistuoja ir Kultūros

ministerijai pavaldžiose įstaigose, todėl Jūsų, kaip Kultūros ministro, turinčio įgaliojimus formuoti prieš tai nurodytą politiką, palaikymas yra itin svarbus bendruomenei.

Retrospektyviai iki dabartinio teisinio reguliavimo net nebuvo apibrėžtos sąlygos, kurioms esant turėtų būti vykdomas projekto konkursas. Šią problemą formaliai turėjo išspręsti Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo (toliau – AĮ) 13 straipsnio 1 ir 2 dalies pakeitimai, kuriais įtvirtinta, kad architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų planavimo ar projektavimo atvejais yra rengiami architektūriniai konkursai bei nustatomi savivaldybės tarybos sprendimu pripažįstami objektai.

Tačiau dėl cituotų nuostatų imperatyvaus pobūdžio ir realios kontrolės nebuvimo bei savivaldos institucijų valios stokos praktikoje kyla problemų, kadangi:

1) nepaisant AĮ 13 straipsnio 1 dalyje numatyto apibrėžimo, kada turėtų būti taikomas projekto konkursas, esminę sprendimo galią turi tik kiekvienos savivaldybės taryba. Šiuo metu, Lietuvoje yra tik dvi savivaldybės priėmusios reikalingus sprendimus (nors jie turėtų būti koreguotini dėl mažo pritaikomumo), kuriais sudaryti sąrašai objektų, kuriems turi būti taikomi projekto konkursai. Jei patvirtinto sąrašo nėra arba, jei objektas nepatenka į jo apibrėžimą, nepaisant realios objekto svarbos, perkančiosios organizacijos nenaudoja projekto konkurso procedūros.

2) tačiau net ir savivaldybių sudaryti sąrašai neišsprendžia realių problemų, nes perkančiosios organizacijos dažnu atveju nevaldo joms patikėto turto rūpestingai. Pavyzdžiui, 2018 m. vasario 7 d. Vilniaus miesto savivaldybės sprendime Nr. 1-1355 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje projektuojamų objektų, kurių architektūrinėms idėjoms įvertinti privaloma skelbti projektų konkursus“ įtvirtintas sąrašas, kuomet privaloma skelbti projekto konkursus, apima tik išskirtinai didelius nekilnojamo turto objektus, o tarp tokių labai retai patenka daugybė nekilnojamųjų turto vertybių, kurių dalis turi net ir nacionalinio paminklo statusą. Tokiu būdu susidaro paradoksali situacija, kai nors pastatas yra architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingas objektas (pvz. įrašytas į Kultūros vertybių registrą), bet formaliai mažesnis nei nustatyta aukščiau nurodytame sprendime (mažesnis nei 5000 kv. m.), todėl netenka savo reikšmės ir gali būti projektuojamas visiškai nepaisant architektūrinės minties, o akcentuojant tik formalią kainą.

3) architektūrinės minties prioriteto ir kultūrinės pastato vertės išsaugojimo klausimų viešuosiuose pirkimuose reikšmingumą patvirtina Viešųjų pirkimų tarnybos parengtos Projektavimo paslaugų pirkimo gairės, kurių tikslas – padėti perkančiajai organizacijai organizuoti ir vykdyti statinio (-ių) ar statinių grupės projektavimo paslaugų viešuosius pirkimus. Šiame kontekste papildomai atkreiptinas dėmesys į Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 25 straipsnio 1 dalį, kuri numato, jog visų antžeminių statinių ir tų požeminių (povandeninių) statinių, kurie skirti žmonėms gyventi, dirbti ar kitoms jų reikmėms tenkinti (išskyrus požeminius statinius, kuriuose žmonės negyvena ir nedirba, o būna tik atlikdami tų statinių priežiūrą (inžineriniai tinklai, techniniai tuneliai ir pan.), be kitų nustatytų statinio projekto dalių, **statinio projekto architektūrinė dalis yra privaloma**. Taigi darytina išvada, kad neabejotinai visuose nekilnojamo turto objektuose, kurie patenka į AĮ 13 straipsnio reguliavimą, nepaisant jų ploto, yra būtina architektūrinė projekto dalis. Tačiau kaip minėta pagal šiuo metu dažniausiai taikomas viešųjų pirkimų procedūras (kai prioritetas teikiamas kainai), joks architektas net teoriškai negali dalyvauti tokiuose pirkimuose ir siūlyti savo paslaugų.

Akivaizdu, kad tiek naujai statomų pastatų kokybė architektūrinės minties požiūriu, tiek nekilnojamo kultūros vertybių registre esančių pastatų identiteto išsaugojimas ir nuoseklus

susiejimas su šiuolaikine architektūra, yra itin svarbūs klausimai ir tiesiogiai patenka į Jūsų vadovaujamos ministerijos veiklos sritį.

Remiantis tuo, kas paminėta aukščiau, LAR prašo atkreipti dėmesį į Kultūros ministerijai pavaldžių įstaigų veiklą, vykdant viešuosius pirkimus, kad jos veiktų ne vien pagal formalius įstatymų reikalavimus, o siektų užtikrinti, deramą architektūrinių vertybių apsaugą, o viešųjų pirkimų procedūros būtų vykdomos remiantis AĮ 13 str. įtvirtintais principais. Taip pat, LAR siūlo, kad kai yra vykdomi architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų konkursai, Kultūros ministerija deleguotų sau pavaldžių įstaigų kompetentingus atstovus, turinčius reikalingų specialiųjų žinių, į šių konkursų komisijas.

Tikimės konstruktyvaus bendradarbiavimo su Jūsų vadovaujama ministerija ir norėtume pasiūlyti susitikimą su Jumis ir atitinkamas sritis kuruojančiais viceministrais siekiant detaliau pristatyti šiame rašte aptariamus klausimus.

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas

Lukas Rekevičius

Originalas siunčiamas nebus.

Rasa Medutytė-Prakapienė, el. paštas rasa@architekturumai.lt